

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

Рецепция на „Петербургски повести” на Н. В. Гогол в България през XX – началото на XXI век

на редовен докторант **Стоян Стефанов Митов**
по научната специалност Руска литература, направление 2.1. Филология

Рецензент: **доц. д-р Татяна Николаева Фед**, Нов български университет
/София/,

Програмен консултант на МП «Бизнес комуникации» - РО и ДО,
департамент «Нова българистика», Факултет за дистанционно, електронно и
продължаващо обучение

Основание за написване на рецензията: Заповед № от 973 от 20.05.2019 г.
на Ректора на ЮЗУ «Неофит Рилски» - гр. Благоевград

1.Справка за кандидата.

Стоян Стефанов Митов е роден в Благоевград на 15.12.1977 г. Завършва средното си образование през 1996 г. в Техникума по хранително-вкусова и химическа промишленост в град Дупница. По време на средното си образование изучава руски език. В ЮЗУ „Неофит Рилски” се дипломира като бакалавър по българска филология през 2002 г., а през 2003 година като магистър също по българска филология. През 2012 година завършва втора магистратура по психология. Митов е редовен докторант по Руска литература от 2015 г. с една година удължаване. По време на докторантурата си е участвал в Националните четения по руска литература, посветени на 75-годишнината на проф. дфн Петко Троев с

доклад на тема: *Рецепция на повестта "Нос" на Н.В.Гогол в България* /статията е излязла в сборника на четенията/, подготвил е и е публикувал общо три научни статии. Всички трудове са по темата на дисертацията.

2. Обща характеристика на дисертационния труд.

Николай Василиевич Гогол е една крупна фигура в руската литература от първата половина на XIX. Н. Гогол създава едно самобитно, оригинално и прогностично художествено творчество, което въздейства на развитието на руската словесност в перспектива. Н. Гогол е писател, преведен на много езици, в началото на XXI век изследователите проследяват неговата рецепция в редица европейски литератури.

Н. Гогол е един от най-популярните руски писатели в България, неговите произведения проникват при нас още преди Освобождението. През 1858 година П.Славейков публикува в "Цариградски вестник" (№ 398) статията "Двамата писатели" /превод на лирично отстъпление/. По-късно, в списанието "Периодично списание на Българското книжовно дружество" (кн.7-10) излиза "Тарас Булба" в превода на видния български критик и преводач Нешо Бончев. Преводът е придружен със студия в две части, като втората част "Гогол. Живот и литературни дела" по същество поставя началото на критичната рецепция на Гогол в България.

В контекста на всичко казано дотук дисертационният труд на С.Митов е ценен и актуален по две причини. **Първо** - с това, че през 2019 година се навършват 210 години от раждането на Николай Василиевич Гогол – писателя с обикновена за времето си съдба и необикновено по сила на въздействие художествено наследство; писателя, който се опира на традицията, за да създаде своя собствена традиция, подета от т.нар. „натурална школа”;

писателя, от чиято повест „Шинел”, според Ф.М. Достоевски, тръгва руската реалистична литература на XIX в.

Второ – В творчеството на Гогол важно място заемат „Петербургски повести”, които същевременно са един от централните, представителните текстове на руската класика изобщо. Създаването им отнема 10 години от активната творческа дейност на писателя (1832-1842). Публикувани в различни по тип издания (сборници и списания), те за пръв път са събрани от автора си през 1842 г. – в том трети от прижизненото събрание на съчиненията му. В този том под общия жанров знаменател „повест”, освен петте повести с петербургска „локация” („Невски проспект”, „Нос”, „Портрет”, „Шинел”, „Записки на един луд”), попадат и две „непетербургски” повести – „Рим” и „Каляска”. Вероятно, по тази причина досегашната едиционна практика предлага два варианта по отношение на тези текстове: 1) издаване на петте гореспоменати повести в едно книжно тяло под названието „Петербургски повести” (за пръв път това е направено през 1842г.); 2) зачитане на авторското желание, т.е. съвместно издаване на петербургските повести заедно с „Каляска” и „Рим”. С.Митов издирва и систематизира преводите на петербургските повести в България през XX – началото на XXI век; проследява хронологичните особености на публикацията на текстовете; изследва особеностите на литературно-критическото осмисляне на петербургските повести в България през посочения период, конкретизирано като критици и изследователи, основни трудове и концепции.

Представеният за рецензия дисертационен труд е структуриран в съдържание, увод, четири глави /във всяка от тях разгледаните проблеми и произведения са подредени според замисъла на изследователя/, заключение, текстове на Н.В.Гогол и библиография.

В уводната част докторантът е обосновал актуалността и изследователската теза и е определил задачите и целите, обекта, предмета и методите. В първа глава *Особености на Петербургските повести на Н.В.Гогол* са разкрити важните с оглед на рецепцията в България особености на петербургските повести като единен текстови корпус. Останалите три глави */Рецепция на «Шинел» и «Нос»; Рецепция на повестите „Записки на един луд“, „Портрет“ и „Невски проспект“; Рецепция на „Каляска“ и „Рим“/* са посветени на рецепцията на отделните произведения у нас. Подредбата е продиктувана от интензивността на присъствие на един или друг Гоголев текст в българските преводаческа и литературоведска практика. Текстовете са представени по низходящ ред – от най-коментирания към най-неизследвания. **Заключението** обобщава резултатите от анализите и направените в отделните глави изводи. Справочният апарат се състои от общо 148 заглавия, разпределени в два раздела: 1) източници: преводи на „Петербургски повести“ на български език и оригинални текстове, на които се позовава С.Митов –37 заглавия; 2) библиография - 111 заглавия.

Мнението ми е, че тази **структура** осигурява необходимата логическа обвързаност между компонентите на дисертационния труд и способства за постигането на цялостност и завършеност на проведеното изследване. В същото време, така представената структура на дисертационния труд показва и **стремеж да се отговори на изискванията за композиционна цялостност и съразмерност** на отделните части.

Дисертационният труд е разгънат на 125 страници, от които 111 страници включват основен текст, на 14 страници са представени текстове на Гогол и библиография. Всичко това са свидетелства за сериозното отношение на

С.Митов към неговата изследователска задача, стремежа му да навлезе дълбоко не само в творческата лаборатория на Николай Гогол, но и да привлече и анализира максимално количество литературоведски материали.

Темата на дисертационния труд: **Рецепция на „Петербургски повести” на Н. В. Гогол в България през XX – началото на XXI век** е оригинална и актуална за българската русистика.

Обект на изследването е литературно-критическата интерпретация на петербургските повести в българското литературознание.

Целта на изследването е изследване на спецификата на литературоведската им рецепция в България през XX – началото на XXI век.

Тази цел се конкретизира в следните изследователски задачи:

- издирване и систематизация на преводите на петербургските повести в България през XX – началото на XXI век;
- проследяване хронологичните особености на публикацията на текстовете;
- изследване особеностите на литературно-критическото осмисляне на петербургските повести в България през посочения период, конкретизирано като критици и изследователи, основни трудове и концепции. /Дисертация, стр. 3-4/

Дефинирани по този начин, изследователските задачи отразяват основните аспекти на изследването и в своята логическа обвързаност способстват постигането на целта на дисертационния труд. По мое мнение, тезата, обектът, целта и задачите на изследването очертават ясно насоките на

изследователските търсения на докторанта, като определят начините за протичане на този процес.

В процеса на работа докторантът използва различни методи на изследване: класическия литературно-исторически метод, теоретичен анализ, сравнителен метод, структурален анализ.

Резултатите от изследването са апробирани в национална международна конференция, чрез разработка на научни статии през периода септември 2015 - юли 2019 г.

3. Оценка на научните и практически резултати на дисертационния труд.

В дисертационния труд си труд С.Митов систематизира публикацията на текстовете на Петербургските повести на български език и максимално систематизира изследванията на българските учени от XX-XXI-ви век. Многобройните преводи на произведенията на Гогол доказват както неизменния интерес на българските преводачи – своеобразните медиуми в културния обмен, към творчеството на писателя, така и дългогодишното присъствието на Гогол в живота на няколко поколения образовани българи през един солиден исторически отрязък – XIX – XXI в.

Ще си позволя да обобща научните резултати на С.Митов, изведени в заключението. Според мен, те напълно потвърждават изследванията, проведени в глави 2, 3 и 4. С най-голяма популярност се ползва повестта „Шинел”. Тя излиза в над десетина самостоятелни издания, често снабдени с предговори за живота и творчеството на писателя. Гоголевият „Шинел” е едно от малкото произведения на руската литература, включено в учебните програми по литература в гимназиалния курс на обучение в българските

училища наред с шедьоврите на световното художествено наследство. „Шинел” е и най-много и най-обстойно анализираната от българските изследователи повест на Гогол. В глава Втора бяха представени интерпретациите на Георги Германов, Петко Троев, Никола Георгиев, Николай Нейчев, Ренета Божанкова, Дечка Чавдарова, Христо Манолакев, Татяна Фед, Николай Звезданов, Наталия Няголова. На повестта е посветен уникалният литературоведски сборник „Разказът „Шинел” на Н. В. Гогол - сътворен! Направен? Съшит??” със съставители Радосвет Коларов и Никола Георгиев (С., Ариадна, 2002).

Втора по популярност у нас е повестта „Нос”. За повестта има богата и разнообразна критическа литература. Тя е предизвикала изследователския интерес на Пьотр Бицили, Георги Германов, Петко Троев, Николай Звезданов, Татяна Фед, Клео Протохристов.

Трайно е присъствието на повестта „Записки на един луд”, която за първи път като самостоятелно издание излиза в София през 1884 г. в превод на издателя Х.М. Златоустов. Това е и първото издание на повест от петербургския цикъл. През 1926 г., отново в София, тя излиза под друго заглавие – „Дневникът на един луд” в превод на Д. Гемиджийски. Все пак, още през 20-те години в практиката се налага заглавието „Записки на един луд”, което се вижда от двете издания на повестта в превод на С. Андреев през 1925 и 1929 г. в издателство „Игнатов и синове”, серия „Библиотека за всички”. В научната литература повестта е представена от Георги Германов, Петко Троев, Николай Звезданов, Ваня Тошкова.

Три отделни издания има повестта „Портрет” – едно през 1896 г. в превод на В.И. Кирчев (Станимака. Книжарница А. Кишкилов. (Пловдив, Търг.печ.) и две през 1920 г. в преводи на С. Бежановски (София, Живот, /деп. 1920г/) и Д. Божков (София, Ал. Паскалев и сие. (деп.1920г), Всемирна

библиотека). Доказателство за задълбочената литературоведска рецепция на произведението са разработките на Георги Германов и Петко Троев.

Същите учени пишат и за повестта „Невски проспект”, която няма у нас самостоятелно издание.

Еднократно самостоятелно излиза в България повестта „Каляска” – през 1940 г. в превод на Васил Каратеодоров (София, Игнатов). За нея пишат Васил Каратеодоров, Георги Германов, Петко Троев.

Повестта „Рим” няма самостоятелно издание в България. С.Митов предприема първи и според нас сполучлив прочит на тази творба в българската литературоведска русистика.

4. Оценка на публикациите по дисертацията.

За участието си в процедурата Стоян Митов е представила три публикации. **Първата публикация:** *Рецепция на повестта "Нос" на Н.В.Гогол в България* е публикувана в електронен формат в сборник „Национални четения по руска литература, посветени на 75-годишнината на проф. дфн Петко Троев”. **Втората публикация:** *Българският прочит на Гоголевата каляска* е под печат в сборника на „Юбилейни студентски и докторантски четения 2019 г.” към ЮЗУ "Неофит Рилски". **Третата публикация:** *Итальянские страницы Гоголя* е на руски език и е публикувана в списанието „Болгарская русистика” /2019, №1/. Според мен, в представените научни публикации са апробирани някои моменти от дисертацията в различна степен на завършеност.

5. Оценка на автореферата.

По процедурата е представен автореферат в обем от 22 страници печатан текст, формат А5. Структуриран е така, че последователно да представи структурата и съдържанието на дисертационния труд, справката за приносите, списъка с публикациите. Изложението в автореферата е съобразено с логическата последователност на изследването в дисертационния труд и го възпроизвежда достоверно.

6. Оценка на приносите на дисертационния труд.

Дисертационният труд на С.Митов е актуален за Българската русистика със своята тема и концепция. Дисертантът демонстрира добър литературоведски анализ на текстовете, задълбочено изследване на поставените проблеми, прецизно боравене с литературни и библиографски източници, коректно цитиране на използваните художествени и критически произведения.

Наред с посочените от докторанта в дисертацията и автореферата приноси, с които съм напълно съгласна, намирам за необходимо да подчертая следните положителни моменти:

- създавайки концепцията си, С.Митов се позовава както на български изследователи / П. Бицили, Н. Георгиев, Р. Коларов, Г. Германов, П. Троев, Хр. Манолакев, Р. Божанкова, Н. Звезданов, К. Протохристова, Т. Фед, Н. Нейчев, Д. Чавдарова, Д. Кръстева и др./, така и на авторитетни руски учени /В.Белински, В.Розанов, С.Аверинцев, П.Аненков, В.Бал, В.Воропаев, Ю.Ман и много други/;

- «петербургските повести» са разгледани като цикъл, в който е залегнали образът на Петербург /освен в двете непетербурски повести/ и темата за малкия човек;

- задълбоченият прочит на всяка една повест, обяснен като част от методологичния апарат, е удачно съчетан с библиографските материали и трактовките на българските изследователи;

- дисертационният труд е закономерен резултат от една сериозна проучвателска работа, която дава изключително здрава основа не само за изводите, с които завършва, но и за бъдещи проучвания.

7. Критични бележки и препоръки.

При процеса на рецензиране на дисертационния труд се откриха и някои **пропуски и бележки**, които следва да бъдат отбелязани:

- отделни трудове на български изследователи са споменати бегло без задълбочен анализ;

- по отношение на библиографията: оскъдни са интернет ресурсите и източниците на западни езици, които биха демонстрирали по-голяма осведоменост на дисертанта, въпреки че темата е свързана с българската рецепция на «Петербургските повести»;

- в текста на дисертацията се срещат технически грешки и русизми.

Направените бележки нямат съществено влияние върху качествата на дисертационния труд. Смятам, че той представлява оригинално изследване и напълно постига поставените цели и задачи.

8. Заключение.

Въз основа на така представените обстоятелства в точки 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 **заявявам своята положителна оценка** за представения дисертационен труд на тема **«Рецепция на „Петербургски повести” на Н. В. Гогол в България през XX – началото на XXI век»**. Считам, че в своята завършеност той показва задълбочените теоретични познания на кандидата и способността му да провежда самостоятелни научни изследвания. Съдържа, също така, предвидените в ЗРАСРБ и Правилника за приложението му научно-приложни резултати, които представляват **принос** в науката. Това са и съображенията ми да предложи на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за **присъждане на Стоян Стефанов Митов образователната и научна степен „доктор”** по научна специалност „2.1. Филология. **Руска литература.**»

Рецензент:.....

Доц. д-р Татяна Фед

.....София